

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENTĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR : D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR : ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 „
3 luni	8 „
Străinătate : 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

11 — Strada Artel — 11

In dosul Palatului Justiției

S U M A R

Legea pentru regularea și consolidarea drepturilor concesionarilor de a exploata petrolul și ozocherita pe proprietățile particulare, de d-l D. N. Comșa.

JURISPRUDENTĂ ROMÂNĂ :

Curtea de casație, secția II : Radu A. Satnoianu, condamnat în criminal ;

Tribunalul jud. Putna : Vasile Buhăi cu Ion Davidescu cu o Observație de d-l D. Alexandresco.

Logica unei doctrine de d-l Ștefan Scriban.

În chestia doctoratului în drept : Scrisoarea d-lui Remus C. Benișache.

L E G E A

pentru

Regularea și consolidarea drepturilor concesionarilor de a exploata petrolul și ozocherita pe proprietățile particulare

Principalele dispozițiuni din proiectul de lege propus de d-l Ministru al Agriculturii, Industriei și Domeniilor cu privire la regularea și consolidarea drepturilor de a exploata petrolul și ozocherita sunt :

1) Dreptul concesionarului de a exploata terenurile petrolifere, ce i s'au dat în concesiune de particulari e un drept real mobilă, care se păstrează prin transcripțiunea obligatorie într'un registru special la tribunalul situațiunii imobilului, regulându-se precăderea după data transcrierii (articolele 1 și 2).

2) Dreptul concesionarului se consolidează chiar față cu adevăratul proprietar, în cazul când el ar fi obținut concesiunea de la un non dominus—în urma cererii făcută presidentului tribunalului, publicațiunilor în Monitorul Oficial și într'un diar local, afișagiului la Biserică și Primărie pentru a înștiința pe toți cei interesați—de o comisiune compusă din presidentul tribunalului, judecătorul de pace și șeful regiunii miniere. Această comisiune, după ce va face o cercetare la fața locului în ziua fixată de president, care trebuie să fie în termen de cel mult o lună de la primirea cererii, după ce rezolvă cererile celor cari pretind vre-un drept asupra terenului, adresate tribunalului cel mai târziu în ziua fixată pentru cercetare la fața locului, în 3 zile cel mult de la cercetare își dă hotărîrea. Această hotărîre va fi executorie și nu va putea fi atacată cu opoziție, contestație, recurs și revisuire. Ea va fi

supusă apelului în 8 zile de la pronunțare, dacă a fost dată contradictoriu și de la comunicare, când a fost dată în lipsă. Curtea de apel va judeca în 15 zile cu urgență și precădere. Hotărîrea se trece într'un registru special, făcându-se mențiune și pe marginea actului din registrul de transcripțiuni (art. 3—9).

«Această hotărîre privește numai dreptul de concesiune și nu atinge nici un prejudiciu în nimic dreptul de proprietate» (art. 7 alin. 3).

Prin urmare, constatarea posesiunii făcută de comisiune, nu aduce nici o atingere drepturilor aceluia, cari ar avea de revendicat proprietatea terenului concedat.

Însă contractul de concesiune investit de formalitățile arătate, va fi opozabil terților pentru toată durata concesiunii, ori-care ar fi modificările pe cari le va suferi proprietatea terenurilor. Cu toate acestea în caz de proces, concesionarul va plăti redevența datorită adevăratului proprietar recunoscut de justitie.

3) Mai sunt alte dispozițiuni în lege și anume : a) Va fi un registru de transcripțiuni și la comună, în care însă transcripțiunea nu e obligatorie ; b) Comisiunea de judecată va fi asistată de un grefier sau ajutor de grefă desemnat de președinte ; c) Președintele tribunalului presidează și prezența lui e cerută sub pedeapsa de nulitate ; d) Decisiile comisiunii se iau cu majoritate și ea nu poate, prin urmare funcționa fără prezența a 2 membri ; e) Comisiunea lucrează și în zilele de sărbători și vacanțe și pronunță hotărîrea, fie la primăria locală, fie la tribunal ; f) Executarea hotărîrei se face prin portărei în cel mult 3 zile de la cerere, fără somație și fără comunicarea titlului, pe când citațiile pentru înfățișarea la fața locului se face prin administrație.

4) În afară de acestea, mai avem 2 părți importante în lege : una privitoare la precăderea între concesionarii cu drepturi anterioare legii, și alta privitoare la drepturile concesionarului unei părți indivise în cas de împărțea terenului în indivisie.

I. Precăderea între concesionarii cu drepturi anterioare legii se stabilește : a) între concesionarii cari au acte cu dată certă, vor avea precădere acei cu acte mai vechi ; b) între cei cu acte cu dată certă și cei cu acte transcrise au precădere cei de al doilea ; c) între concesionarii cu acte transcrise, vor avea precădere cei cu transcrierea anterioară (art. 10).

II. Împărțea terenurilor în indivisii nu va

fi opozabilă concesionarului unei părți indivise, dacă dănsul n'a luat parte la facerea actului de împărțea, când ea se face de bună voie; sau n'a fost chemat în instanță, când ea se face prin judecată (art. 11).

Dacă prin împărțea voluntară sau judiciară, terenul asupra căruia s'a stabilit concesiunea, nu cade în lotul aceluia care a dat-o, contractul de concesiune este opozabil proprietarului în lotul căruia a căzut terenul concedat, fără însă a putea trece peste 20 ani de la data împărței, revenindu-i însă lui redevența (art. 14).

Să cităm încă câte-va articole importante:

Art. 12.—«*Concesiunile acordate prin acte transcrise înainte de promulgarea acestei legi de către proprietarii indivizi, de către cetele de moșneni sau de locuitorii împroprietăriți, dar neîmpărțiți sunt valabile și li se aplică în totul dispozițiunile acestei legi, dacă până la 1 Iulie 1903 nu-și vor fi dedus pretențiunile lor în judecată.*»

Art. 13.—«*Nici o măsură de asigurare ca sechestrul judiciar, sau altele de aceeași natură, nu vor putea fi luate și exploatațiunea începută de concesionar nu va putea fi împedată sub nici un pretext; interesații vor putea să ceară la judecată fixarea drepturilor lor de redevență, conform actului de concesiune, numai pentru viitor, față cu coproprietarii indivizi și cu concesionarul.*»

«*Prin derogare la art. 1268 C. c. terenurile petrolifere aparținând femeilor măritate, minorilor, și interzișilor vor putea fi concesionate pentru 20 ani, cu condițiune ca actele să fie transcrise și concesiunile acordate de femei cu consimțământul bărbatului și autorisarea tribunalului; iar pentru cei-l'alți incapabili cu avisul consiliului de familie, omologat de tribunal.*»

«*Concesiunile acordate anterior de persoanele arătate pe o durată mai mare de 5 ani, vor fi recunoscute valabile pe 20 ani, cu începere de la data concesiunii, dacă concesionarul se va găsi în condițiunile legii de față spre a-și consolida concesiunea (art. 16).*»

Art. 18.—«*Cel care cu știință va fi concedat terenul său la 2 sau mai multe persoane, sau dându-se de proprietar va acorda concesiune pe un teren ce nu-i aparține va fi pedepsit conform art. 333 C. pen. (adică pentru înșelăciune, cu închisoare de la o lună până la un an și cu amenda de la 26 lei până la 1000 de lei).*»

Art. 19.—«*Contractele de concesiuni încheiate după promulgarea legii și cari nu vor fi primit un început de executare în termen de 10 ani, vor putea fi anulate dacă concesionarul nu plătește concedentului, după expirarea acestui termen, pe fie-care an, redevența stabilită prin contract pentru un puț sau o sondă. Părțile nu pot deroga dispozițiunilor acestui articol.*»

E evident scopul legiuitorului de a garanta cât mai mult posibil drepturile exploataților de petrol. Cu nesiguranța de astăzi, societăți străine cu capitaluri mari au esitat de a și plasa capitalul lor în terenurile noastre petrolifere, de și erau atrase de câștigurile mari ce le oferă industria petroleului. Cum zice foarte bine d. Ministru: «nu trebuie să se lase să doarmă în sinul pământului bogățiile noastre minerale. Ce s'ar zice de un po-

por care ar lăsa ne cultivat pământul fertil, pe care-l locuște» (discuția la Senat).

În această lege sunt dispozițiuni excelente; sunt însă și dispozițiuni cu totul nedrepte și păgubitoare pentru proprietarii terenurilor.

Începem cu cele d'întâi:

E foarte bună dispoziția din art. 1, prin care se declară, că dreptul concesionarului d'a exploata terenurile petrolifere particulare este un *drept real mobilier*. Până acum era controversă asupra caracterului acestei operațiuni juridice. De unii se considera ca o închiriere, de alții ca o adevărată vânzare. Dificultatea venea din faptul, că închirierea unui fond nu face să se consume substanța fondului, pe când concesionarul minei de petrol, având dreptul d'a extrage petrolul, trebuie în mod firesc să consume substanța minei. Așa că era mai juridică părerea aceluia care considera concesiunea de exploatarea terenurilor petrolifere ca o vânzare, având de obiect dreptul d'a dispune de materia care compune mina, după ce a fost extrasă.

În proiectul de lege, ce discutăm, recunoscându-se, că acest drept este un *drept real mobilier*, se recunoaște implicit, că operațiunea juridică ce se face când se condează exploatarea unei mine de petrol, este o vânzare. Mai era însă o dificultate. Dreptul concesionarului e un *drept real mobilier*. Însă, ca atare, el nu poate fi opus terțiilor de cât de cel care a luat în posesie efectiv concesiunea. Cu acest sistem era ușor unui proprietar de rea credință, ca după ce a concedat terenul unui concesionar oarecare, să-l condeze și altuia, care îi dădea un preț mai bun, înainte ca primul concesionar să fi început exploatarea. Așa că, cel d'al doilea concesionar dacă era el de bună credință și pus în posesia reală a minei, înlătura pe primul concesionar.

Art. 972 Cod. civil, spune textual:

«*Dacă lucrul, ce cineva s'a obligat succesiv a da la două persoane este mobil, persoana pusă în posesiune este preferită și rămâne proprietară, chiar când titlul său este cu dată posterioară, numai posesiunea să fie de bună credință.*»

Prin urmare, era necompletă nesiguranța pentru concesionar. Iar proprietarii de terenuri petrolifere, de rea credință, ne-au compromis foarte mult față cu străinii, cari se vedeau evinși de concesiunile cumpărate.

Prin acest proiect de lege, se pune capăt și acestei stări de lucruri compromițătoare pentru viitorul industriei noastre petrolifere. Se dispune prin art. 1 al 2, că acest drept se păstrează prin transcrierea actului de concesiune, iar între concesionarii cu acte transcrise în regulă la tribunal, sunt preferiți cei care si-au transcris anterior concesiunea. Oricine va putea vedea în acest registru, dacă proprietarul terenului care vrea să-i dea concesiunea nu l'a concedat înaintea lui, altuia. Se merge și mai departe în acest sens, pedepsindu-se cu pedepsele pentru înșelăciune proprietarul unui teren, care cu bună știință ar acorda concesiunea la două sau la mai multe persoane.

Aceste măsuri, cu privire la concesiunile viitoare, sunt juste, însă și suficiente.

De asemenea se ia dispozițiuni foarte bune cu privire la concesionarii cari au acte de concesiune

anterioare acestei legi. Ei se vor bucura chiar pentru aceste concesiuni de drepturile acordate prin lege, dacă vor transcrie actele lor în termen de șase luni de la promulgarea legii. Preferința între aceștia este de asemenea foarte bine chibzuită, când dintre cei cari au acte cu dată certă, se preferă cei cari le au cu dată anterioară, între cei cari au acte cu dată certă și cei cari au acte transcrise, se preferă cei din urmă, iar între cei cari au toți acte transcrise, se preferă cel cu transcripția anterioară.

De asemenea este justificată în totul dispoziția art. 11, în virtutea căruia nu se pot opune concesionarului unei părți indivise împărșirile de bună voie, dacă n'a luat și el parte la dănele, și cele judiciare dacă n'a fost citat în instanță; fiind-că se putea foarte bine ca niște proprietari de rea credință să facă să cadă concesiunea în lotul celui care n'a concedat, și cu chipul acesta să înlăture pe concesionar.

Iarăși este foarte bine, ca să nu se impue concesionarului un sequestru judiciar în cas de proces asupra proprietății terenului, și să se stabilească de justiție partea de redevență convenită fie căruia, rămânând ca ea să se consemneze în acest cas, ca și în cazul de procese de eșire din indiviziune.

Încă o inovație fericită a legii. Până acum, dacă dreptul de concesiune era considerat ca o închiriere, și dacă terenurile petrolifere erau avere dotală a femeii, după art. 1268 Cod civil, bărbatul nu putea să facă un contract de concesiune valabil de cât pe cinci ani. Or, nimenea nu ia o concesiune petroliferă numai pe cinci ani. Pentru ca concesionarul să poată profita de ea, trebuie să o aibă pe un termen de cel puțin 20 de ani. De aci înainte se dispune prin art. 16, că se pot acorda pe termen de 20 de ani concesiuni de terenuri petrolifere, aparținând femeilor măritate, însă nu de bărbat, ci de femeie cu autorizația soțului și cu garanția autorizației tribunalului; iar de tutorii minorilor și interzișilor cu avisul consiliului de familie și omologarea justiției. Mai trebuie ca actele să fie transcrise, și nu se admit plăți cu anticipație.

Legiuitorul însă a mers și mai departe, admitând că concesiunile acordate pe trecut de persoanele incapabile arătate, pe un termen de mai mare de 5 ani, vor fi recunoscute valabile pe un termen de 20 ani de la data lor, dacă concesionarul se găsește în condițiunile prevăzute de lege pentru a și consolida concesiunea.

Principiul din acest articol e bun, însă sunt lacune în redactarea lui.

Legiuitorul a vrut să deroge la art. 1268 C. civ. Or, în acel articol se vorbește de arendarea pe 5 ani a averilor dotale făcută de bărbat, care are administrarea lor conform articolului 1242 Cod civil. Trebuia să se spună, în mod expres, dacă prin art. 16 se înțelege să se deroge la marele principiu din dreptul nostru civil, în virtutea căruia bărbatul are administrațiunea averii dotale. În acest articol se spune că femeile măritate pot acorda concesiuni cu autorizația bărbatului și a justiției; nu se spune însă de care femeii măritate e vorba, de cele măritate sub regimul dotal, sau de cele măritate sub regimul separațiunii. Dacă era vorba de cele din

urmă nici nu mai era nevoie de veri-o nouă dispoziție legală, fiind că ele pot conceda terenuri cu autorizația bărbatului, fie că această concesiune s'ar considera ca o arendare, fie că ea s'ar considera ca o vânzare. În acest cas nu se vede de ce se mai cere autorizația justiției. Dacă însă este vorba de femeii măritate sub regimul dotal și se considera concesiunea ca o închiriere, cum are aerul legiuitorul a înțelege în acest articol 16, referindu-se la art. 1268 Cod civil, care vorbește de închirierile averilor dotale făcute de bărbat, atunci, de ce s'a luat acest drept bărbatului? Însă, legiuitorul ca să fie consecinte cu ce a spus în art. 1 trebuie să considere acordarea concesiunilor de terenuri petrolifere ca o vânzare. În acest cas, e bine înțeles, că nu poate vinde bărbatul, chiar când femeia e căsătorită sub regimul dotal, fiind-că el nu este *dominus dotis*. Pentru acest cas însă e necesară autorizația justiției, dar atunci nu se înțelege de ce legiuitorul în articolul 16 se referă la art. 1268 Cod civil.

Acest articol așa cum e redactat, va fi un cuib de procese, dând naștere la o mulțime de controverse. El ar trebui redactat cam ast-fel:

Femeile măritate sub regimul dotal pot conceda pe termen de 20 ani terenurile lor petrolifere cari sunt dotale cu consimțământul soțului și autorizarea tribunalului.

Terenurile petrolifere ale minorilor sau interzișilor se pot conceda de tutorii lor pe același termen cu avisul favorabil al consiliului de familie și omologarea justiției. Minorii emancipați nu pot face asemenea acte fără asistența curatorului și fără îndeplinirea formelor prescise pentru minorii neemancipați; iar cei puși sub un consiliu judiciar, nu pot face asemenea acte fără asistența consiliului judiciar.

Nu e nici o nevoie să se vorbească în lege de cele-lalte femeii măritate fiind-că dreptul comun e suficient. Ele pot vinde chiar imobile numai cu autorizația soțului, de ce ar trebui și aceea a justiției pentru a conceda terenuri petrolifere?

De asemenea în ce privește cel pus sub un consiliu judiciar, care după dreptul comun poate să și înstreineze averea cu asistența acestui consiliu, de ce i se mai impune și lui avisul consiliului de familie și omologarea justiției?

Să venim la dispozițiile anti-juridice și periculoase din proiect.

După art. 3, concesionarul își poate consolida concesiunea, nu numai față cu alții cari ar avea pretențiuni la concesiune, dar chiar față cu adevăratul proprietar, în cazul în care el ar fi cumpărat de la un *non dominus*. El poate opune adevăratului proprietar contractul său de concesiune, consolidat, chiar dacă ar fi oneros pentru proprietate.

Dacă publicația făcută în *Monitorul Oficial* și într'un jurnal din localitate, dacă afșagiul la tribunal și la primărie nu ajung la cunoștința adevăratului proprietar, el e silit să suporte contractul de concesiune, făcut de un concesionar cu un străin, chiar în cazul în care acești doi din urmă s'ar fi înțeles să l înșele, fiind-că de și în acest cas ar avea acțiune în justiție, însă de fapt i-ar fi imposibil să dovedească colisiunea între falsul proprietar și concesionar. *Aceasta este o adevărată expropriere și încă fără despăgubire!*

De și se spune în al. ultim al art. 7, că hotărîrea

de consolidare privește numai dreptul de concesiune și nu atinge, nici nu prejudică în nimic dreptul de proprietate, totuși, dacă 'mi impui pe un termen oare care contractul de concesiune făcut de alt cineva, fără nici un drept, mă expropriiez temporar și în parte de dreptul meu de proprietate, nepermițându-mi să 'l utilizez cum cred mai bine.

Această expropriere e fără despăgubire, fiind că nu 'mi permiți ca să mă adresez justiției și să dovedesc cel puțin, că contractul făcut cu o altă persoană de concesionar nu corespunde veniturilor reale ale terenului meu petrolifer, cerând de la concesionar mărirea acestor venituri ca despăgubire.

Foarte ușor se poate întâmpla unui proprietar să fie expropriat de dreptul său, fiind că termenul de publicații e foarte scurt. El nu e nici măcar de o lună, de oare-ce președintele tribunalului care e obligat să ficeze termenul pentru rezolvarea chestiei într'o lună, nu e obligat să nu-l fixeze în orî ce termen mai scurt. Așa că aceste publicații pot dura numai câte-va zile. Dacă mai adăogăm, că administrația face afșagiul la tribunal și la primărie, putem fi siguri că, chiar un proprietar diligent se poate trezi cu o concesiune consolidată pe terenul lui petrolifer, fără să fi avut vre-o cunoștință la timp. Cine nu știe câte dificultăți avem chiar cu portăreii în ce privește afșetele. Ce va fi cu administrația care va lipi un afș la tribunal, unde proprietarul poate să nu se ducă, iar afșul de la primărie se poate lipi și rupe imediat de orî și cine, cu multă ușurință. E destul, ca un proprietar să se ducă pentru o lună, două la băi în străinătate, pentru ca să rișce de a găsi un concesionar pe terenul lui. În lege e prevăzut și dreptul de apel în opt zile de la hotărîrea tribunalului. Iar apelul trebuie să se judece în 15 zile, așa că s'ar mai întârzia afacerea cu maximum vre-o 23 de zile. Inșă după dreptul comun nu poți face apel dacă n'ai făcut plângere la prima instanță.

Cu puțină bună voință din partea președintelui, a judecătorului de pace și a șefului regiunii miniere, un om cu oare-care trecere va putea ajunge să consolideze o concesiune pe terenul altuia chiar în 4—5 zile.

Pentru a asigura drepturile concesionarilor se sacrifică cu totul acele ale proprietarilor.

Dacă nesiguranța de până acum a concesionarilor ne e păgubitoare, prin acest proiect de lege dăm în altă extremă și mai gravă, păgubind pe proprietari și nesocotindu-le drepturile. Nu trebuie ca stăruințele concesionarilor străini să ne aducă până acolo, în cât să nesocotim drepturile proprietarilor noștri.

Mai cu seamă pentru țărani această lege va fi o adevărată plagă. Țăranilor de la munte a căror proprietate nu e bine limitată, în timpul verei când vor lucra la câmp, li se va putea întâmpla foarte ușor, ca alții să dea în concesiune terenurile lor petrolifere.

Nesiguranța concesionarilor depinde de nesiguranța proprietății în general la noi, din cauza lipsei cadastrului, după sistemul actului Torrens și fiind că, chiar adjudecațiile publice nu purgează la noi imobilele. Oamenii noștri politici făceau mai bine, de cât să riză de cei cari au propus facerea cadastrului, să se gândească a da siguranța proprietății, dotând țara cu această lucrare absolut necesară.

Cadastrul, pe lângă avantajele financiare și militare ce presintă, pe lângă curmarea numeroaselor procese de hotărnicii și împușinarea delictelor de dărămare de hotare ce aduce, mai are și avantajul că dă siguranța proprietății, mai cu seamă dacă se face conform actului Torrens. Prin acest act după ce s'a stabilit planul economic al proprietății și s'a determinat bine hotarele ei, cei cari au revendicări de făcut, trebuie să le facă în timp de 6 luni, de exemplu.

Altmintrelea, acțiunea lor în revendicare se transformă în acțiune în despăgubire. Ei nu mai au drept la pământ, ci numai la valoarea lui. Și pe aceasta nu o pot cere de la proprietarul de la care ar fi putut revendica, ci de la Stat, la care s'a asigurat toți cei care vor să beneficieze de dispozițiile actului Torrens. Cu acest sistem, dintr'un interes de mare utilitate socială, pe care o aduce siguranța proprietății, se expropriază un proprietar în folosul altuia. Inșă, în acest sistem, prin publicații întinse într'un timp relativ mare, i se dă proprietarului mijlocul de a nu se lăsa să fie expropriat. Iar în cazul cel mai rău, când e expropriat, i se plătește o justă indemnitate egală cu valoarea pământului pierdut.

Cu toate acestea, sistemul actului Torrens nu prinde rădăcini în Europa, fiind-că fie căruia 'i trebuie pământul, iar nu valoarea lui. Ca să piardă cine-va proprietatea lui, trebuie să fi fost neglijent în lungul timp cerut de lege pentru prescripție. Inșă sunt în Europa sisteme de cadastru nu așa de radicale ca acela al actului Torrens, dar cari dau destulă siguranță proprietății, cum e cadastrul din Austro-Ungaria cu cărțile lui funduare. Nici n'ar fi așa de costisitor și greu de făcut cadastrul, după cum se sperie lumea care nu cunoaște chestia. Cum din cauza unui interes social, de a replanta viile, s'a pus o taxă de 2 lei pe hectar, tot așa dintr'un interes social de a da siguranța proprietății, s'ar putea pune o taxă pe hectar pentru facerea cadastrului.

D-l general Brătianu, care a aprofundat această chestie, crede că ar fi suficientă o taxă de un leu de hectar, care e minimă, fiind-că astă-zi se plătesc cu acest preț simplele hotărnicii. Taxa va fi și ușor de perceput, repartisându-se pe un timp de 10 ani, în care se va face cadastrul.

De altmintrelea marii proprietari cari vor avea să suporte aceste taxe, s'au pronunțat deja în favoarea lor într'una din rezoluțiunile primului congres al agricultorilor.

A trebuit să vie străinii să ne arate că nu mai pot face afaceri cu noi din cauza nesiguranței proprietății.

Și atunci, în loc să luăm măsurile generale nemerite, ne-am speriat.

Și sub presiunea lor, neînțelegând bine chestia, pentru ca să apărăm pe societățile străine concesionare de terenuri petrolifere, propunem măsuri de spolierea proprietarilor acestor terenuri.

Dar măcar au dreptul acești concesionari streini să ne ceară consolidarea concesiilor lor ?

Socotesc că nu. Aceștia, când au cumpărat, au plătit estin concesiile din cauza riscului rezultat al nesiguranței proprietății la noi. Dacă le întârim concesiile obținute până acum, le înlăturăm riscurile pe care trebuiau să le suporte dênșii, căci a-

ceste riscuri corespundeau prețului eflin, cu care au luat concesiile. De aceea înțelegem să li se dea absolută siguranță pentru viitor, când vor plăti și ei concesiile mai scump, ne având a suporta riscuri. Aceasta însă nu se poate face cu sistemul din proiectul de lege ce discutăm, care e nedrept pentru proprietari.

Am aprobat toate măsurile din lege pentru ca proprietarul să nu poată înșela pe concesionar, nu putem aproba părțile din lege care permit ca concesionarii în înțelegere cu alții să poată înșela pe proprietari.

E probabil, că autorul proiectului s'a gândit la actul Torrens, când a redactat acest proiect. Inșă n'a prevăzut nici măsurile de publicitate din acel act pentru vestirea proprietarului, nici justa despăgubire.

În cazul cel mai rău, dacă s'ar putea opune adevăratului proprietar dreptul de concesiune obținut de la un *non dominus*, însă consolidat, ar trebui cel puțin să se admită pentru adevăratul proprietar o despăgubire pentru faptul că s'a acordat de altul concesiunea terenului lui prea eflin. Ar putea să se mai ia o idee din sistemul actului Torrens și anume :

Să se facă de Stat o casă de asigurare unde să se plătească o primă de asigurare de cei care vor să și consolideze concesiile, pentru ca să se plătească de această casă despăgubirile eventuale, ce s'ar datora adevăratului proprietar.

Am găsit foarte bun art. 11, în virtutea căruia nu se poate opune concesionarului partagiul terenurilor indivize la care el n'a luat parte sau n'a fost chemat, pentru ca să nu poată fi înșelat de proprietarii indivizi ; însă găsim foarte nedreaptă dispoziția din art. 14, după care, dacă prin împărțeală voluntară sau judiciară terenul asupra căruia s'a stabilit concesiunea nu cade în lotul aceluia care a dat-o, contractul de concesiune este opozabil noului proprietar până la expirarea lui, pe termen de 20 ani de la data împărțelei.

Nu mă mulțumesc dispoziția din ultimul alineat din acest articol, că în acest cas arenda pe viitor se va da noului proprietar.

Cum ? ! Dacă aş avea nenorocirea să mă găsesc în indivisiune cu un risipitor care nu cunoaște valoarea averii lui și care sub influența exploataților de profesie ai acestor nenorociți, ar acorda o concesiune în condițiuni derisorii pe terenul în indivisiune, eu să fiu silit să suport această concesiune, dacă după partagiul judiciar ar cădea în partea mea terenul concedat. Iată la ce rezultate nedrepte și spoliațiuni se ajunge, atunci când se caută a se rezolva o problemă socială atât de importantă în mod pripit !

D. N. Comșa

Toge reglementare

Pentru d-nii ADVOCAȚI și magistrați
Se găsesc de vânzare în calitate superioară
La magazinul de pălării

R U B E N S

28, Calea Victoriei, 28, în fața Poliției Capitalei

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. II

Audiența de la 23 Februarie 1904

Președenția D-lui N. MANDREA, Președinte

Radu A. Satnoeanu, condamnat în criminal

Curtea cu jurați.—Cestiuni puse juraților.—Scuze.—Cestiune specială pusă juriului. — Când curtea poate respinge cererea de a se pune o asemenea cestiune specială.—(Art. 363 proc. pen.)

Orî ce fapt calificat ca scuză de lege și propus de acuzat, trebuie, sub pedeapsă de nulitate, să facă obiectul unei cestiuni și să fie supus aprecierii juriului, și numai atunci Curtea este în drept a respinge propunerea d'a se pune o cestiune specială asupra unei scuze, când constată că faptul ales nu însușește caracterele legale ale scuzei invocate.

Decisiunea 235/904.—Casată decisiunea Curței cu jurați din jud. Brăila cu No. 40/903 dată în procesul lui Radu A. Satnoeanu.

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier At. C. Kivu ;

Pe d-l avocat N. Petrescu, în dezvoltarea motivelor de casare ;

Pe d-l Procuror în conclusiuni.

Deliderând,

Asupra motivului de casare :

„Violarea art. 363 de către d-l președinte al Curții cu jurați din jud. Brăila care a refuzat a pune între chestiunile puse juraților cu ocazia judecării procesului meu chestiunea provocățiunei.”

Având în vedere că în fapt rezultă din procesul verbal al desbaterilor că apărătorul acuzatului a cerut președintelui Curței cu jurați din județul Brăila a pune juraților chestiunea scuzei rezultând din provocare ;

Că pentru a respinge această cerere Curtea se reazemă pe motivul că faptul provocării n'ar fi rezultat din desbateri și nici n'a fost invocat de acuzat ca un mijloc de apărare, în tot cursul instrucțiunii orale și scrise ;

Considerând că după dispozițiunile art. 363 Cod de pr. criminală, orî-ce fapt calificat ca scuză de lege, și propus de acuzat, trebuie, sub pedeapsă de nulitate să facă obiectul unei cestiuni și să fie supus aprecierii juriului ;

Ca numai atunci Curtea este în drept a respinge propunerea d'a se pune o cestiune specială asupra unei scuze, când constată că faptul ales nu însușește caracterele legale a le scuzei invocate ;

Considerând că Curtea juraților din Brăila declarând că faptul provocării, care constituie o scuză prevăzută de art. 250 Cod penal, nu rezultă din desbateri și statuând ea însăși asupra acestei scuze, propusă de apărare, a comis un exces de putere, a nesocotit limitele competenței sale și a violat formal art. 363 Cod de pr. criminală.

Pentru aceste motive, Curtea, casează, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI PUTNA

Audiența din 27 Noembrie 1903

Vasile Buhai cu Ion Davidescu

Acțiune posesorie. — Locatar. — Posesiune cu titlu precar. — Nu poate exercita acțiunile posesorii.

Spre a avea exercițiul unei acțiuni posesorii trebuie, pe lângă alte condiții, a avea și posesiunea

animo domini. Or, locatarul având o posesie precară și nefiind de cât instrumentul posesiunii proprietarului, nu are exercițiul acțiunilor posesorii, aceste acțiuni aparținând numai aceluia în numele căruia și pentru care el posedă, adecă, proprietarul.

Tribunalul,

Având în vedere opozițiunea făcută de Vasile Buhaiu contra sentinței acestui tribunal cu No. 401/903;

Asupra incidentului ridicat de oponent, pentru neregularitatea acțiunii, prin faptul că reclamantul, ca arendaș, nu avea dreptul de a exercita o acțiune posesorie, asemenea acțiune fiind o tulburare de drept asupra proprietății, numai proprietarul imobilului având drept a exercita asemenea acțiune;

Considerând că din lucrările ce compun dosarul cauzei se constată în fapt că Ion Davidescu, având arendate prin contractul autenticat de judecătoria ocol. Zăbrăuț, la No. 67/902, cinci firtie vie lucrătoare de la Catrina Gh. Mihalache, tutrice legală a minorilor defunctului Gh. Mihalache, în această calitate de arendaș, a introdus acțiune la prima instanță lui Vasile Buhaiu, pentru tulburare la posesiunea unei jumătăți de pogon din via arendată și a i se lăsa liberă trecerea pe vechia uliță ce ducea la această vie; cum și în contra tutricei Catinca G. Mihalache, în calitate de locatară; că în tot cursul instanței părțile Vasile Buhaiu contestă dreptul de proprietate a viei în litigiū, susținând că este proprietatea sa rămasă mostenire de la autorii săi;

Considerând că acțiunea intentată de Ion Davidescu, prin care tinde la recăpătarea posesiunii unei porțiuni de teren, este o acțiune posesorie de reîntegrare;

Considerând că, pentru a avea exercițiul unei acțiuni posesorii, trebuie a avea, pe lângă alte condițiuni, și posesiunea *animo domini* a fondului; întru cât locatarul nu posedă de cât în mod precar, nu este de cât instrumentul posesiunii proprietarului; că are lucrul la dispozițiunea sa, cu facultatea de a se servi de el, fără să aibă însă nici un drept în lucru, ci proprietarul este acela care are toate foloasele juridice ale posesiunii, și prin urmare, și apărarea acestei posesiuni; că, prin urmare, locatarul nu poate avea exercițiul acțiunilor posesorii, ci acela în numele căruia și pentru care el posedă;

Considerând că aceasta rezultă din art. 60 legea judecătorilor de ocoale în vigoare, care cere celui ce reclamă în posesorii să îndeplinească dispozițiunea art. 1846 și 1847 C. civ., adică să aibă posesiunea sub nume de proprietar, continuă, publică și neîntreruptă, iar nu un titlu precar, cum este acel al arendașului, care conform art. 1853 C. civ. nu are stăpânirea sub titlu de proprietar. De alt-fel, acest principiu este consacrat și prin dispozițiunile art. 1427 și 1428 C. civ., care dispun că arendașul nu are nici un drept a reclama contra celor de al treilea, care și întemeiază tulburarea pe ver-un drept, cum este în speță, cesițiunea de a ști cui aparține proprietatea terenului în litigiū, asupra căruia și Vasile Buhai și tutoarea Catrina G. Mihalache pretind că sunt proprietari. Că dacă arendașul Ion Davidescu era tulburat în stăpânirea lucrului arendat de către părțile V. Buhai, care pretinde că este proprietar al lucrului, el nu avea acțiune de cât în reducițiune a prețului arendei, denunțând proprietarului faptul tulburărei, pentru ca acesta să intențeze la timp acțiune în posesorii;

Considerând că alegațiunea adusă, că proprietara Catinca G. Mihalache, în calitate de tutrice legală, a figurat în acest proces și ast-fel cerințele legii ar fi îndeplinite, este cu totul neîntemeiată, pentru că proprietara a fost chemată ca pârâtă la prima instanță, unde n'a formulat nici o cerere în scris contra lui V. Buhaiu; ast-fel că calitatea părților în apel ne putându-se modifica, rămâne definitiv stabilit că în acest proces arendașul este reclamant, iar proprietara nu are de cât calitatea de

pârâtă alături cu Vasile Buhai, iar nici de cum de reclamantă contra lui; deci, incidentul ridicat de oponentul Vasile Buhai prin mandatarul său, d-l avocat Rainu, atât în drept cât și în fapt este fondat, și ca atare, cată a fi admis;

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință Antonescu, admite incidentul și în consecință opoziția, etc.

(ss) Stroici, Antonescu.

grefier (s) Calcăiu

Observație. — Sentința tribunalului jud. Putna este, după părerea noastră, juridică. Este, în adevăr, generalmente admis atât în doctrină cât și în jurisprudență, de și chestiunea este controversată, că posesorii cu titlul precar, între care de bună samă figurează arendașii sau chiriașii, nu au exercițiul acțiunilor posesorii nici chiar acea în reîntegrare, pentru care se cer aceleași condiții că și în privința acțiunii în complingere.

Pentru a putea exercita asemenea acțiuni, trebuie, în adevăr, după cum foarte bine decide tribunalul, a avea, pe lângă celelalte condiții prescrise de lege, o posesiune *animo domini*, adecă: exercitată cu intențiunea de a fi proprietar, iar nu în numele și socoteala altuia (*alieno nomine, tanquam rem alienam*) (art. 60 L. jud. de ocoale și 1847 C. civ.).

Ast-fel, precariștii, precum: chiriașii, arendașii, comodatarii, depositarii, sechestrul, creditorul antichresist, etc. nu au exercițiul acțiunilor posesorii. (Veți în acest sens, singurul juridic după părerea noastră: G. G. Tocilescu, *Curs de Pr. civ.*, I, partea II, p. 105 urm. Gr. G. Păucescu, *Dreptul* din 1873, No. 63; Degré, *Dreptul* din 1888, No. 5; din 1887, No. 72 urm. *Idem Scr. juridice*, I, p. 628 urm. Boitard, Colmet-Daage et Glasson, *Lecons de Pr. civ.*, I, 630, p. 733, ed. a 15-a. Glasson, *Pr. th. et pratique de Pr. civ.*, I, p. 152. Tissier et Darras, *C. de Pr. civ., annoté*, I, art. 23, No. 706 urm. Aubry et Rau, II, § 180, p. 125, ed. a 5-a. Garsonnet, *Tr. th. et prat. de Pr.*, I, p. 587, ed. 1-a. Duvergier, *Louage*, I, 318, p. 303. Répert. Sirey, *Action possessoire*, 237 urm. Wodon, *Tr. th. et prat. de la possession et des actions possessoires*, III, 625 urm. Bélimé, *Tr. du dr. de possession et des actions possessoires*, 309. Garnier, *Possession et actions possessoires et petitoires*, p. 357. Cas. rom. Bulet. S-a 1, 1872 p. 298; *Curierul Judiciar* din 1901, No. 45. Trib. Suceava, *Dreptul* din 1890, No. 60. Cpr. jud. ocol. Zeletin și Dorohoiu, *Curierul Judiciar*, din 1901, No. 67 și din 1902, No. 75. — *Contra*: Al. C. Șendre, *Curs de Pr. civ.*, 299, 301 urm.) — În Franța, jurisprudența decide însă că, pentru a putea exercita acțiunea în reîntegrare, nu este nevoie de a avea posesiunea civilă; o simplă detențiune cu titlul de chiriaș sau arendaș ar fi, în această privință, suficientă. Cpr. Cas. fr. Sirey, 78. 1. 216

(două decizii). D. P. 78. 1. 278 și 316. Sirey, 76, 1. 266. Vezi și alte decizii citate în Pand. fr., *Action possessoire*, 687, 688. Vezi și Guillaouard, *Contrat de louage*, I, 162.—*Contra*: Tocilescu, *op. cit.*, p. 126 urm. Degré, *loco supra cit.* și *Dreptul* din 1881, No. 53, p. 424 urm.

D. Alexandresco

Logica unei doctrine.

Am susținut și hotărit, prin cartea de judecată adnotată de d-l D. Alexandresco, cu așa de mare erudițiune, în *Curierul Judiciar* No. 19 din 7 Martie cor., că cheltuelile de înmormintare ale soției îl privesc pe bărbat, nu pe moștenitorii soției. Această soluțiune, contrară doctrinei și jurisprudenței s'a părut inadmisibilă distinsului meu fost profesor, și de aceea d-sa n'o aprobă. Pentru că chestiunea e nouă în jurisprudența noastră, voi căuta să mă opresc puțin asupra ei.

În cazul special ce l'am judecat, soțul făcuse deja cheltuelile de îngropare și pomenire. Așa fiind, mă întreb: în ce calitate făcuse el acele cheltueli? Mandatar tacit al succesorilor nu putea fi considerat, căci soțul n'are mandat de la moștenitori în această privință. Să fie o gestiune de afaceri? Dar aici trebuie ca gerantul să fi lucrat fără cunoștința proprietarului (art. 987 C. civ.), și nu e de admis ca succesorii să nu fi știut despre moartea rudei lor apropiate, când ei ședeau în aceiași localitate cu defuncta. Soțul n'ar putea fi despăgubibit în virtutea acestui quasi-contract bilateral, și nici n'ar putea invoca art. 991 C. civ. spre a cere cheltuelile utile și necesare.

Ne mai rămâne dar acțiunea de *in rem verso*, considerată ca un corolar al acțiunii *negotiorum gestorum*. Acțiunea de *in rem verso* e însă o acțiune în restituire al căreia obiect e repararea pagubei suferite, așa că ea trebuie înlăturată în cazul special ce discutăm.

Pentru a susține că moștenitorii trebuie să plătească cheltuelile de înmormintare, nu ne mai rămâne de cât argumentul tras din art. 774 și 777 C. civ., după care moștenitorii plătesc sarcinele succesiunii, în care intră și cheltuelile de înmormintare; căci ele s'aun născut după moartea soției, *ab herede coeperunt*. Aici însă vine partea delicată a chestiunii.

În adevăr, doctrina admite că bărbatul nu trebuie să suporte de cât sarcinele căsătoriei; or, **căsătoria fiind desfăcută**, dice d-l Alexandresco în adnotația sa, aceste cheltueli nu mai pot fi puse în sarcina lui, ci în cea a moștenitorilor.

Doctrina însă distinge între cazul când femeia are avere și între acel când e săracă. În primul caz «necontestat este că bărbatul e dator s'o înmorminteze, potrivit rangului și pozițiunii sale sociale, ceea ce era admis și în Codul Calimach, etc.». «Dacă însă femeia are dotă sau altă avere, nu vedem pentru ce cheltuelile înmormintării ei ar fi în sarcina bărbatului. Nimic mai echitabil, în adevăr, de cât că acel care are averea să aibă și sarcinele care grevează această avere» (1).

Va să dică, când femeia e săracă, trebuie s'o înmorminteze soțul, iar dacă e bogată sau înzestrată cât de puțin, succesorii. Dar de unde rezultă această soluțiune? Dacă *mors omnia solvit*, dacă cheltuelile înmormintării sunt o sarcină a succesiunii fie ea activă sau pasivă, cum mai poate fi obligat soțul să suporte atunci cheltuelile? Nu sunt acestea o sarcină a succesiunii? Și moștenitorii nu sunt ținuți să plătească atare sarcine? Dacă întreaga soluțiune depinde de existența averei soției, de ce n'ar fi tot moștenitorii obligați să suporte cheltuelile înmormintării? În acest caz, soțul, ca și moștenitorii, nu i-a nimic. De ce atunci numai soțul să plătească cheltuelile? Dar dacă în succesiune nu e de cât un mic trusou?

Aici mi se pare că doctrina nu e logică până la sfârșit; căci dacă cheltuelile trebuie să le suporte acel sau acei cari trag un beneficiu, în caz când nu e nici un beneficiu, pe ce se mai poate întemeia obligațiunea soțului? Nu cumva pe o obligațiune naturală? Dar soțul, când femeia e bogată, n'a avut usufructul dotei? Aici doctrina se mărginește a afirma, fără să aducă nici un argument, făcând ast-fel o petițiune de principiu.

Chestiunea însă devine mai complicată atunci când se recunește că rămășițele pământestii ale femeii aparțin bărbatului, iar nu familiei,—soluțiune împărțită și de noi. Cum! soțul dispune de corpul femeii după moartea ei, el o îngroapă conform dorinței defunctei, dacă nu după capriciul său; el îi face pompa cuvenită, pompă care, în treacăt fie zis, e pentru satisfacerea unei nevoi sufletești a celor vii; rudele nu pot avea nici un amestec aici; soțul dă coroana pe care stă scris «regrete eterne»; el face pomene și tot moștenitorii să fie ținuți a plăti cheltuelile înmormintării, deși ele sunt făcute, în primul rând, spre folosul lui moral, sufletesc? În o atare împrejurare așa de dureroasă soțul nu pune nimic din afecțiunea lui? Pompa înmormintării, pomenele, etc., nu sunt un omagiu adus memoriei defunctei și acest omagiu nu se resfringe asupra soțului?

Iată de ce mi s'a părut nedrept ca soțul să poată repeti atare cheltueli, și de ce am crezut că

(1) Vezi adnotația d-lui D. Alexandresco, în *Curierul Judiciar*, *loco cit.*

puternicele și profundele legături ale căsătoriei nu pot înceta atunci când unul din soți a închis ochii; căci obligația izvorită din căsătorie nu e terminată așa de rece și crud cum vrea doctrina.

Eū recunosc puterea jurisprudenței și a doctrinei, dar nu trebuie să ne ținem încătușați sub cuventul lor, ci e bine să aducem mai multă căldură, mai multă viață, un spirit novator acolo unde o dispozițiune ni se pare nedreaptă.

De altmintrelea, în viața de toate zilele, când moare femeea, n' o îngroapă rudele, ci soțul, pentru că el e cel dintâi chemat, și aici nu e de cât un sentiment bazat pe o idee de obligație, pe un fundament juridic stabil.

Se poate să rămân izolat în părerea mea, dar prefer o soluțiune morală și legală în acelaș timp, de cât spectacolul trist în care soțul urmărește pe moștenitori pentru a 'i plăti propria-i coroană depusă pe secriul soției și cheltuelile de pomenire făcute în scopul egoist al unei satisfaceri sufletești pur personale.

În or-ce caz, dacă nici aici nu e o obligațiune naturală, atunci nu mai vād unde ș'ar avea locul atarî obligațiunii. E o obligațiune naturală de a-ți plăti datoriile făcute la cărți, și nu e atunci când e vorba de înmormintarea soției?.. Nu cred că dreptul civil, or cât de învechit ar fi, să se îmbrace cu o atare idee. De aceea, m'am oprit la soluțiunea ce mi s'a părut mai conformă cu principiile de morală și justiție ce trebuie să cărmuiască societățile civilizate.

„Encore faut-il observer que le magistrat est le défenseur, par fonction, non pas des préjugés nouveaux, auxquels nous sommes tous plus ou moins soumis, mais des préjugés anciens qui sont conservés dans les lois, alors qu'ils s'effacent de nos âmes et de nos mœurs. *Et il n'est pas d'esprit quelque peu méditatif es libre qui ne sente tout ce qui il y a de gothique dans la loi, tandis que le juge n'a pas le droit de le sentir*» (2).

Eū am crezut însă că un judecător poate și are dreptul ca, întemeindu-se pe principiile admise, să înlătore o soluțiune ce i se pare nedreaptă.

Și cu aceasta am terminat.

Ștefan Scriban

(2) *Anatole France*, Les Opinions de m. Jérôme Coiguard, ed. XV, p. 280.

A apărut:

CULTURA ROMÂNĂ

SI
POLITICIANISMUL
de d-l

G. RADULESCU-MOTRU

Prețul Lei 1.50

Broșura elegant tipărită, având 92 de pagini, o recomandăm cititorilor noștri și-o procura fiind foarte interesantă. De vânzare la librăria Sococ și la Redacția acestui ziar.

In chestia Doctoratului în Drept

Directorul nostru a primit mai multe scrisori de la diferiți magistrați și advocați cu privire la articolul ce am publicat în No. 21 asupra Doctoratului în drept. Toți sunt unanimi pentru a aproba acest articol. Vom publica mai multe din aceste scrisori. Începem cu cea a d-lui Benișache. Iată scrisoarea în chestiune:

«Stimate Doamnăle Profesor,

Am citit, cu un deosebit interes, articolul scris de D-v din ultimul număr al *Curierului Judiciar*, relativ la Doctoratul în Drept.

Vē mărturisesc, că m'am așteptat să vād un răspuns în sensul acesta, după ce am citit în *Dreptul* No. 15 a. c., acel articol, care ar fi putut să nu apară.

Lecția ce o dați aceluī domn este bine meritată și la locul ei.

De și studiile mele juridice le-am făcut la Facultatea din București, totu-și am un cult deosebit pentru Facultatea juridică din Iași; căci, în definitiv, profesorii ce i-am avut la principalele materii (civil, comercial, constituțional și procedura civilă) adică d-nii Mărzescu, Stelian, Dissescu și Tocilescu, sunt veniți tot din Iași.

Este foarte trist lucru că unii tineri își permit a bârbi contra unei instituțiuni așa de serioase ca Facultatea juridică din Iași. Această facultate este alcătuită din elemente excelente, și este mai presus de asemenea acușațiunii ce i se aduc, pe cari D-v le-ați spulberat cu energie, așa precum meritați.

Față cu perdadul zdrobitor ce ați administrat autorului aceluī articol, socot că, pe viitor, dânsul va chibzui mai mult, înainte de a da la lumină articole de această natură. Cred că i-ați tăiat pofta de a mai face afirmațiuni așa de grele, cu atâta ușurință.

Vē declar că articolul aceluī domn, îmi stătea în gât, de când l'am citit, și nu-l puteam înghiți cu nici un chip. Acum, însă, pare că mi s'a luat o piatră de pe inimă.

Vē mărturisesc, în toată sinceritatea, că răspunsul ce i-ați dat mi-a făcut o impresie excelentă, și socot, că a avut un rasunet general în întreaga țară și în inimile tuturor oamenilor de bine, cari țin la instituțiunile înalte de cultură ale țării, și mai cu seama la o instituțiune așa de serioasă cum este Facultatea juridică din Iași, care face fală și onoare țării noastre.

Mē scuzați că v'am răpit câte-va momente, ce știu că vē sunt scumpe, pentru a citi aceste rânduri; dar nu m'am putut opri de a vē comunica această impresie a mea.

Primiți, vē rog, asigurarea deosebitel stime și considerațiuni ce vē port».

Remus C. Benișache

Podu-Turcului, 16 Martie 1904

Magistral

Interesantul studiū «Viitoarea politică vamală a României» ce d-l Comșa a publicat în ultimele 4 numere în *Curierul Judiciar*, a apărut în broșură. Prețul 2 lei. De vânzare la Librăria Alcalay și la acest ziar.

—X—

DREPTUL CIVIL ROMÂN, Vol. I, II și III, de d-l Profesor **C. Nacu**, se află de vânzare la acest ziar. Comandele se vor expedia pe adresa d-lui Codreanu. Prețul fie-cărui vol. este de lei 12.

Pentru provincie se încarcă portul poștal.

—X—

Rugăm, în mod stăruiitor, pe toți abonații rămași în întârziere cu plata abonamentelor, să trimită plata prin mandat poștal adresat numai către Administrația ziarului *Curierul Judiciar*.